

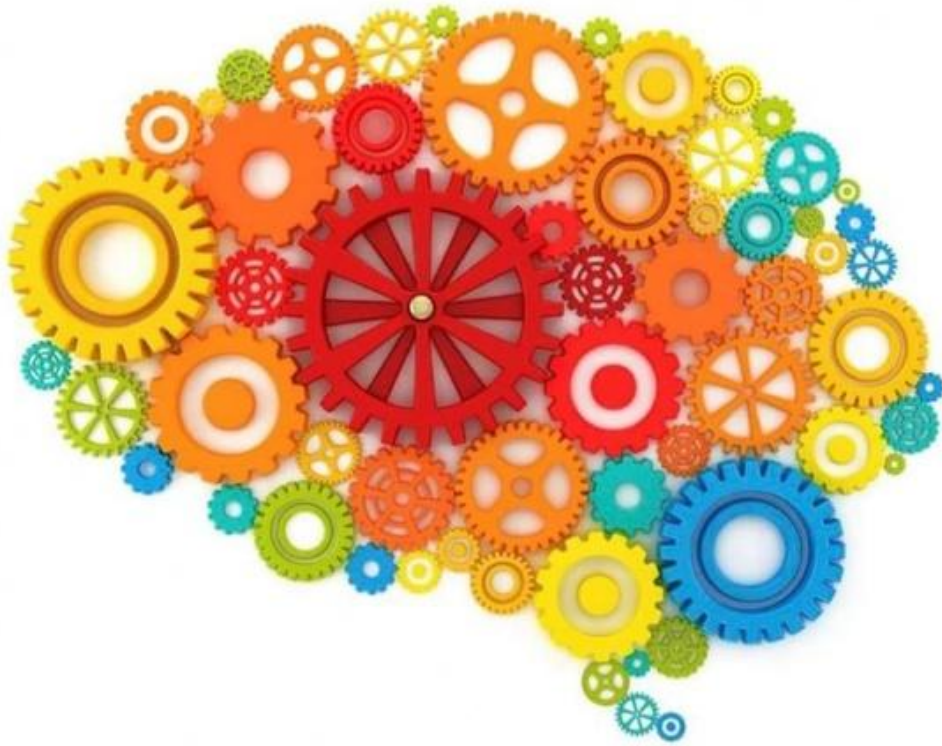
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Управління освіти рівненського міськвиконкому

Рівненський навчально-виховний комплекс №12

Рівненської міської ради

Впровадження технології розвитку критичного мислення в освітній процес початкової школи

Досвід роботи

вчителя початкових класів

Рівненського НВК № 12

Мусійчук О.О.

Рівне - 2019

Автор досвіду:

Мусійчук Олена Олександрівна, вчитель початкових класів Рівненського НВК№12, освіта вища, спеціаліст вищої категорії, старший учитель, стаж роботи 24 роки.

Адреса досвіду:

Рівненський НВК №12,

вул. Грушевського, 81

т. 28-55-92

e-mail: rivne.nvk12@ukr.net

Мусійчук О.О. Впровадження технології критичного мислення в освітній процес початкової школи

В даному методичному посібнику представлено технологію розвитку критичного мислення молодших школярів. Пропонуються вправи, які пробуджують у дітей інтерес до знань і сприяють емоційному, духовному та інтелектуальному розвитку школярів. Автор розкриває шляхи та способи впровадження технології критичне мислення в навчальний процес. Вчитель-практик ділиться своїм досвідом з питання розвитку критичного мислення на уроках початкової ланки навчання. Робота допоможе вчителям в оволодінні сучасними технологіями навчання і виховання, які бажають та вміють самостійно вчитися і самовдосконалюватися, творчо підходити до справи.

Даний посібник може бути використаний вчителями початкових класів та студентами педагогічних вишів.

Досвід вчителя вивчено та апробовано методичною радою Рівненського НВК № 12 (наказ по школі № 255 – ОД від 18. 06. 2019)

Схвалено науково - методичною радою КУ «Рівненський міський методичний кабінет» Рівненської міської ради (протокол №3 від 16. 12. 2019)

Схвалено науково - методичною радою Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол №_____ від _____)

Зміст

1. Автор, тема, адреса досвіду.....	3
2. Анотація досвіду	4
3. Зміст.....	5
4. Опис досвіду	6
5. Розробки уроків за темою досвіду.....	20
6. Урок з української мови в 1 класі . Алфавіт. Звук [б], буква Бб. Казка Г. К. Андерсена «Снігова королева».....	21
7. Урок з математики в 2 класі. Нумерація трицифрових чисел. Таблиця ділення на 4. Додавання трицифрових чисел без переходу через розряд. Ламана. Ланки та вершини ламаної	25
8. Урок з «Людина і світ» в 3 класі. Бактерії.....	30
9. Урок з «Єврики» в 4 класі. Десяткова система числення. Куб, розгортка куба. Круги Ейлера. Способи задавання множини. Розв'язування винахідницьких задач. Завдання на кмітливість.....	34
10. Урок з «Навчаємось разом» в 3 класі. Робота з емоцією гніву. Вправа «Приручи свого дракона». Робота над відео фрагментом. Робота в парах змінного складу з формування вміння переказувати текст. Вправи на розвиток мислення.....	39
11. Додатки.....	44
12. Використання методів та прийомів роботи з розвитку критичного мислення на уроках	45
13. Інтерактивні вправи: «Вчитель», «Броунівський рух», конкурс «Найкраща дикторська група».....	55
14. Розробка логотипа для кафе, магазину.....	59
15. Діаграма. Порівняння результатів показників володіння дітьми технології розвитку критичного мислення.....	60
16. Оновлена версія таксономії Б. Блума (2000 р.).. ..	61
17. Список використаних джерел.....	62

Опис досвіду

**Не навчайте дітей так, як навчали вас –
вони народились в інші часи.
Єврейське прислів'я.**

**Щоб не перетворити дитину в
склад знань, комеру правил та
формул, треба вчити її мислити.**

В.О. Сухомлинський

На сучасному етапі розвитку суспільства особливої актуальності набуває проблема створення умов для розвитку особистості, яка здатна до самоактуалізації, творчого перетворення світу та соціально значущої діяльності. У зв'язку з цим соціально-педагогічні проблеми формування в учнівської молоді соціальних компетенцій виходять сьогодні на рівень пріоритетних.

Комунікація. Колаборація (співпраця). Креативність. Критичне мислення. Вище перераховані навички вже вважаються навичками майбутнього. Ними мають володіти сучасні діти.

Зіставляючи дані попередніх форумів, аналітики й експерти на Всесвітньому економічному форумі в Давосі 2016 року створили порівняльну таблицю навичок та компетентностей, які були актуальні для кар'єрного зростання у 2015 році і які стануть визначальними у 2020-му. Дані свідчать, що в сучасному світі через зростання конфліктності в полікультурному суспільстві та примноження й оновлення наукових знань на першому місці, як і в 2015 році, компетентність щодо комплексного розв'язання проблем. А критичне мислення та креативність, що є особливістю індивідуальності людини, її особистісного розвитку, самостійності вибору та дій змістились на друге і третє місця. Критичне мислення входить у ТОП 10 skills успішної людини .

У новому Державному стандарті початкової освіти розробленому відповідно до мети початкової школи, з урахуванням пізнавальних можливостей і потреб учнів, наскрізними компетентностями Нової української школи є: критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми. У період кардинальних змін у житті людства основною стає проблема особистості. У тексті Концепції НУШ подана аргументація необхідності здійснення змін в освітній політиці. Зокрема зазначено, що, за експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчому майбутньому будуть спеціалісти, які вміють вчитися впродовж всього свого життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати у команді, спілкуватися в полікультурному оточенні та володіти іншими сучасними вміннями.

Сьогодні залишається актуальним твердження американського мислителя Джона Дьюї, що фундаментальна мета нової освіти полягає не в наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення, навички дають змогу адекватно оцінювати нові обставини і формувати стратегію подолання проблем, які в них криються.

Підростаюче покоління має брати на себе активну і відповідальну роль у соціальному житті і через цю роль здобувати статус і становище в

суспільстві. Оскільки, розвиток соціально активної особистості набуває сьогодні виняткового значення, то виникає гостра необхідність у визначенні основних засад, цілей, напрямів, змісту, форм і методів навчання та виховання, що цілеспрямовано та ефективно забезпечували б процес розвитку і становлення особистості, здатної самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал, носій культури. Досягненню цієї мети сприяє технологія розвитку критичного мислення, що займає належне місце серед інноваційних процесів у викладанні дисциплін шкільного курсу.

Актуальність досвіду. В умовах національного відновлення України і створення національної демократичної держави важливе значення має виховання людей, які думають самостійно і творчо. Людей, які б могли і мали бажання критично осмислювати факти і події навколишньої дійсності, які б вкладали нові ідеї в усі сфери життя суспільства. В епоху нової технологічної революції утворюється непросте суспільство, яке базується на новітній технології та швидко розвивається, так зване інформаційне суспільство. Провідну роль в такому суспільстві грає освіта. Знання стає найдемократичнішим джерелом влади. Інформація стає засобом інформаційного тиску. Найсучасніші політичні технології, озброєння засобами інформатики, можуть упевнено формувати суспільну думку, впливати на суспільну свідомість. Господарювання інформаційних технологій здатне змінити все суспільне життя. Отже, це є однією з вагомих причин необхідного розвитку критичного мислення підрастаючого покоління.

Практична значущість. Формування навички критичного мислення допоможе дитині не потонути в інформаційній лавині, не піддатися маніпуляціям, надасть змогу прийняти зважені рішення та відстоювати їх. Критичне мислення сприяє пошуку нових шляхів вирішення проблем.

Провідна ідея досвіду. Полягає у створенні певної системи роботи над формуванням критичного мислення молодших школярів, яка допоможе сформувати особистість, готову до життя у світі, що постійно змінюється, здатну до навчання та самовдосконалення, до прийняття ефективних рішень.

Інноваційна цінність мого досвіду роботи передусім простежується у характері взаємовідносин всіх учасників педагогічного процесу. На уроці створюється особлива атмосфера взаємодовіри та взаємоповаги. Використовуються стилі спілкування на основі партнерства та захоплення колективною творчою діяльністю. Педагог не навчає, виховує чи розвиває, а разом з ними співпрацює, навчаючись і самовдосконалюючись. Тільки таким чином можливо досягти мети — формування особистості, яка готова до життя у світі, що неспинно змінюється, здатної до навчання та самовдосконалення, до прийняття ефективних рішень. У наш час вже парадоксально навчати традиційно: у центрі навчально-виховного процесу має бути учень. Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учителем,

учнями класу, залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми.

Наукова основа досвіду. Розвиток критичного мислення – це нова технологія, яку розробили американські фахівці з педагогіки та психології (Чарльз Темпл, Джинні Стіл, Курт Мередит) на основі узагальнення досвіду світової педагогіки та психології, виходячи з назрілих проблем системи освіти. У вітчизняній педагогічній науці дана проблема розробляється С. Векслером, А. Ліпкіною, О. Марченко, І. Мороченковою, О. Пометун, І. Сущенком та іншими.

Суть досвіду. Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти одним із важливих завдань освіти є розвиток критичного мислення школярів. Сучасному суспільству необхідна інформована та компетентна особистість, яка здатна приймати самостійні рішення і нести відповідальність за свої вчинки.

Технологія розвитку критичного мислення - педагогічна система, яка спрямована на формування в учнів аналітичного мислення. Ця технологія допомагає готувати дітей нової генерації, які вміють мислити, спілкуватися, чути та слухати інших. Основна ідея технології розвитку критичного мислення - створити такі умови навчання, при яких учні спільно з педагогом активно працюють, свідомо розмірковують над процесом навчання, відстежують, підтверджують, доповнюють, досліджують, спростовують або розширюють знання, нові ідеї, почуття або думки про оточуючий світ.

О. Пометун і І. Сущенко створили для учнів старших класів курс «Основи критичного мислення». Як пояснює І. Сущенко, "виникла критична необхідність, аби люди навчились думати». Автори курсу пояснюють, що технологія розвитку критичного мислення запроваджується не для того, щоб отримати знання, а отримати навички, а саме вміння працювати з інформацією. Але критично мислити можливо в будь-якому віці. Так в учнів вже першого класу нагромаджується для цього достатньо знань, власного життєвого досвіду. І саме за допомоги критичного мислення традиційний процес пізнання виявляє індивідуальність і стає свідомим, безперервним, результативним. «Критичне мислення допомагає нам навчатися через те, що ми бачимо, чуємо, відчуваємо на смак, нюхаємо, торкаємося, робимо». Гордон Драйден

При впровадженні цієї технології знання засвоюються істотно краще, адже інтерактивні методики призначені не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання всесвіту, на постановку проблеми та пошук її розв'язання. Можна кожного дня і на різних уроках розвивати в учнів вміння спостерігати, аналізувати, формулювати логічні висновки; давати оцінку (ідеям, предметам, явищам тощо). Також важливо заохочувати та позитивно оцінювати всі прояви цієї технології в школярів.

Сьогодні можна виокремити основний підхід у навчанні учнів критично мислити – через відповідну організацію педагогічного процесу будь-якого з Навчальних предметів, імплантуючи технологію критичного мислення в

шкільні дисципліни. Яким же чином необхідно організувати освітній процес на уроці, щоб відбувалося ефективне формування та розвиток критичного мислення?

Навчити критично мислити школярів неможливо пасивними методами навчання. Найдоцільніше використовувати інтерактивні методи. Інтерактивні методи навчання – це така організація навчального процесу, за якою неможлива неучасть школяра у колективному взаємодоповнювальному, заснованому на взаємодії всіх учасників процесу навчального пізнання: або кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітувати, або від його діяльності залежить якість виконання завдання поставленого перед групою або перед усім класом. Застосовуючи роботу у групах, як форму інтерактивного навчання, педагог зможе більше часу на уроці виділити для мовної практики кожного учня, бо одночасно багато дітей зможуть:

- висловлювати власні думки;
- розмовляти;
- сперечатись на тему, що задана.

Однак, групова робота відрізняється не тільки тим, що дає учням більше можливостей для формування і висловлювання власних ідей, міркувань. Із кооперативною роботою пов'язаний якісно новий, кращий рівень взаємодії. Мовлення в традиційних методах обмежується ініціативою лише одного вчителя, а в даних умовах цілий клас стає „груповим співбесідником”.

Форми уроку технології критичного мислення істотно відрізняються від уроків з традиційним навчанням. Учні не сидять бездіяльно, слухаючи вчителя, а стають головними дійовими особами уроку, вони міркують, аналізують порівнюють, діляться думками один з одним, читають, пишуть, обговорюють почуте, прочитане чи побачене. На уроках застосовую інноваційні технології, зорієнтовані на збудженні інтересу до набуття знань. А це застосування стратегії розвитку критичного мислення, як засіб формування компетентностей молодших школярів. Працюючи за стратегією розвитку критичного мислення намагаюся створити таку атмосферу для розвитку особистості, за якої розкриваються унікальні здібності властиві кожній дитині у класі.

Прагну, щоб учні стали повноправними громадянами, які будуть готовими до всіх труднощів дорослого життя, щоб вони не лише намагалися вижити в цьому світі, а й стали щасливими, жили повноцінним, продуктивним, вагомим життям, стали успішними. Адже знання, що їх опановує критично мисляча людина, весь час диференціюються й систематизуються з погляду ступеня їх істинності, вірогідності, достовірності.

Власний досвід засвідчує про те, що які б інноваційні технології я впроваджувала в практику, досягнути успіху можна лише зацікавивши учня

на уроці, коли він задовольняє пізнавальні потреби, розвиваючи свої здібності. І тут мені допомагають прийоми стратегії розвитку критичного мислення, оскільки молодші школярі постійно відчують необхідність в ігровому спілкуванні. А групова робота для них — це перша можливість виявити себе як індивідуальність, самовиразитись і самоствердитись.

Незважаючи на безліч новацій, реформ основною формою організації навчальної діяльності залишається урок. На мою думку, ефективно відбуватиметься формування позитивної мотивації до навчання та розвиватимуться творчі здібності, якщо підійти до питання комплексно:

1. Створення ситуації успіху для розвитку особистості.
2. Чітка структура уроку .
3. Забезпечення творчого характеру змісту навчального матеріалу.
4. Використання методів і прийомів на уроках розвитку критичного мислення.
5. Використання окремих елементів сучасних технологій у творчому процесі навчальної діяльності

Розвиваючи особистість учня, створюю ситуацію успіху, яка дає шанс кожній дитині отримати відчуття радості досягнення, усвідомлення своїх здібностей, віру у себе і свої сили; сприяє зросту в умовах успіху, дозволяє отримати відчуття радості від подолання труднощів, примушує зрозуміти, що безкоштовно в житті не дається нічого, скрізь потрібно докласти власні старання і зусилля. І лише тоді з'явиться результат, прийде успіх, який супроводжується відчуттям тріумфу та задоволення від діяльності, виникає почуття компетентності. Варіанти для моделювання ситуації успіху: «Похвала», «Колективна похвала», прийом «Еврика», завдання різної складності, «Анонсування», «Самонавіювання».

Реалізація технології передбачає виконання трьох основних етапів (стадій) [11] , в основу яких покладено базовий дидактичний цикл:

Перша стадія – «виклик» (організаційно-мотиваційний етап) (перші 5–7 хвилин), під час якої в учнів поглиблюються попередні знання, виникає інтерес до теми, визначається мета навчання нового навчального матеріалу.

Розминка (замінює так званий організаційний момент уроку класичного уроку).

Головна функція - створення сприятливого психологічного клімату на уроці.

Актуальність етапу - теплий психологічний клімат сприяє:

- кращому засвоєнню навчального матеріалу;
- підвищенню авторитету вчителя;
- психологічному розвантаженню учнів, які за день мають багато уроків.

Використовується:

- для знайомства учасників;

- для об'єднання груп;
- для активізації емоційної, розумової діяльності;
- для відпочинку, зміни виду діяльності.

На цьому етапі застосовую такі прийоми: «Побажай мені удачі», «Обмінюймося компліментами», кольорове зображення настрою, графічне зображення емоційної готовності, аутотренінг, пісні, відеофрагмент, аудіо запис, слово вчителя, поезія.

Актуалізація суб'єктного досвіду і опорних знань

Її присутність на кожному уроці обов'язкова. Ця стадія дозволяє:

- актуалізувати, узагальнити і відтворити наявні в учня знання з даної теми чи проблеми;
- викликати зацікавленість до теми, що вивчається, мотивувати учня до навчальної діяльності;
- спонукати учня до активної роботи на уроці та вдома.

Девіз етапу: «Пробудіть, викличте зацікавленість, схвилюйте, спровокуйте учнів пригадати те, що вони знають». На цьому етапі відтворюються знання, вміння, встановлюється рівень встановлюється рівень досягнень з теми, потрібних для наступного етапу уроку.

Актуальність етапу:

- те, що людина знає, визначає те, про що вона зможе дізнатися;
- знання, які пов'язані з досвідом учнів, швидше та краще запам'ятовуються;
- створюються умови для «відкриття», самостійного здобування знань;
- підвищується роль учня на уроці.

На цьому етапі уроку застосовую такі методичні прийоми: «Асоціювання», «Мозковий штурм», метод ПРЕС, «Групування», дидактична гра «Так або ні», «Вірю – не вірю», «Знайди пару», літературний конкурс «Найрозумніший», розгадування кросвордів, ребусів, заповнення таблиць, кластер. [11] (Додаток 1)

Повідомлення теми. Обґрунтування навчання

Даний етап передбачає:

1. Постановку мети уроку.
2. Розвиток внутрішньої мотивації для вивчення конкретної теми та предмета в цілому.

Актуальність етапу - навчальним матеріалом оволодіти краще, якщо:

- учні розуміють його конкретне практичне значення для кожного з них;
- чітко знають, що вимагатиметься від них на уроці.

На мій погляд, великий мотиваційний потенціал має методичний прийом «Припущення на основі запропонованих слів, заголовку, малюнку або

картини до твору».

Приклад. Урок літературного читання, 3 клас. Тема. «Легенда про Атлантиду».

Дітям представлена картина Монсу Дезідеріо «Падіння Атлантиди». - Спробуйте припустити, що відбуватиметься в легенді, яку ви читатимете. З метою забезпечення інтеграції знань використовую метод аналогії. Я запитую учнів: «Коли, на яких уроках ви вже вчили це, чули про це або читали?»

Приклад. Урок «Людина і світ», 3 клас. Тема. Бактерії. На цьому ж уроці для мотивації використовую таблицю «Знаємо, хочемо дізнатися, дізналися», яка переважно поєднує вступну і основну частину уроку. Пропоную учням пригадати свої знання з теми уроку і заповнити першу колонку таблиці, накресленої на дошці. Після того, як обговоримо отримані результати учні самі формулюють цілі уроку, тобто про що хочуть дізнатися, та записують у другу колонку таблиці.

Цілевизначення і планування

На даному етапі вирішуються завдання колективного формулювання цілей уроку, внутрішньої установки на досягнення цілей. Доречно використовувати такі прийоми: вибір цілей із запропонованого переліку (колективно, у парах, самотійно); доповнення переліку власними особистими цілями; самотійне формулювання цілей з подальшим обговоренням. На цьому етапі уроку використовую методи: ситуація успіху; таблиця З-Х-Д, проблемні питання, проблемні ситуації, ситуація здивування. Приклади. Ознайомлення із загальними, визначення індивідуальних цілей. Учні користуються опорною схемою: Я хочу дізнатись... Я хочу зрозуміти... Я хочу з'ясувати... Я хочу обговорити... Я хочу порівняти... Я хочу навчитись... Я хочу удосконалити... Я хочу висловити... Я хочу дати оцінку... Учні визначають цілі уроку самотійно. Метод «Мікрофон» - Сьогодні на уроці я знатиму ... Сьогодні на уроці я навчуся ... Сьогодні на уроці я розвиватиму ... Сьогодні на уроці я досягну успіху завдяки ...

Друга стадія – «осмислення» (операційно-пізнавальний етап уроку) (27–35 хвилин) – змістовна, у ході якої відбувається безпосередня робота учня з текстом, причому робота цілеспрямована, осмислена. Зміст другої фази – побудови знань, – якій відводиться значна частина часу, полягає в пошуку та осмисленні матеріалу, знаходженні відповідей на попередні запитання та визначенні нових, намаганнях дати відповідь на них для побудови нового власного знання, оцінювання певної інформації.

Ця стадія дозволяє учневі:

- отримати нову інформацію;

- осмислити її;
- співвіднести з уже наявними знаннями;
- учень знайомиться з інформацією;
- на цьому етапі учитель має найменший вплив на учнів;
- учень аналізує інформацію, визначає особисте розуміння.

Актуальність етапу:

Розвиток уміння:

- працювати з інформацією;
- працювати самостійно;
- виділяти головне, суттєве;
- Формувати компетентності учнів з предмета.

На фазі осмислення використовую такі методичні прийоми: «Читання з маркуванням тексту» або «Інсерт», «Спрямоване читання», «Кластер», «Кола (діаграма) Венна», «Займи позицію», «Дискусійна сітка Алверманна», «Фішбоун», «Кошик ідей», «Кубування», «Критичний аналіз фактів», «Концептуальні таблиці», «Дослідження та інтерпретація факту», «Правильні – неправильні судження», «Доповідач - респондент», «Порушена послідовність», «Взаємні запитання», інтелектуальна карта, ситуативно – ігрові завдання «Знайди помилку», «Пастка». [11] (Додаток 1)

Рефлексія.

Третя стадія – «рефлексія» (10 хвилин) – розмірковування. На цьому етапі учень формує особистісне ставлення до тексту й закріплює його або за допомогою власного тексту, або своєю позицією в дискусії. Саме на цій стадії відбувається активне переосмислення власних уявлень, враховуючі набуті знання.

На цьому етапі основним є:

- цілісне осмислення, узагальнення отриманої інформації;
- присвоєння нового знання, нової інформації учнем;
- формування у кожного з учнів власного ставлення до матеріалу, який досліджується ;
- учень стає власником ідеї; інформації, знань;
- можливість використання знань;
- обмін знаннями з іншими учнями;
- оцінка та самооцінка діяльності.

Актуальність етапу:

- усвідомлення того, що було зроблено на уроці;
- демонстрація знань та їх можливого застосування;
- можливість замислитись над підвищенням якості роботи;
- можливість диференціації домашнього завдання;
- визначення необхідної корекції.

Мета рефлексії як етапу уроку критичного мислення: вирізнити й усвідомити основні компоненти діяльності – її зміст, тип, способи, проблеми, шляхи їх розв'язання, отримані результати.

Рефлексія важлива:

- для прояснення з мети опрацьованого;
- порівняння реальних результатів з очікуваними;
- аналізу того, що на уроці відбулося так чи інакше;
- закріплення та корекції засвоєного;
- вибору нових тем для обдумування;
- встановлення зв'язків між тим, що вже відомо, і тим, що слід засвоїти, навчитись у майбутньому;
- складання плану подальших дій.

Стадії рефлексії:

1. Установлення фактів (що відбулося?). На цій стадії варто поставити запитання: Що і для чого вивчали? Яких помилок припускалися чи могли б припуститися?

2. Аналіз причин (чому це відбулося?). На цій стадії доречно поставити запитання: які способи діяльності ми використовували? Як ми досягали мети?

3. Планування наступних дій (що потрібно робити далі?). Прийоми, які я використовую для проведення рефлексії настрою та емоційного стану: «Сходинки успіху», «Палітра емоцій», «Смайлики», «Долоньки», власний малюнок. Відрефлексувати зміст навчального матеріалу за допомогою методів: рюкзак, ЗХД, метод «РОФТ», «Незавершені речення», «Твір-есе», вірш-асоціація, сенкан, рефлексивний твір. [11] (Додаток 1)

Я працюю за науково-педагогічним проектом «Інтелект України». Цей проект має багато своїх переваг. Одна з них – реалізація в освітньому процесі в проектних класах: інтерактивних освітніх технологій та технології критичного мислення; технології STEM-освіти; технології раціонального читання; технології повного засвоєння навчальних одиниць, що ґрунтується на методиці повного засвоєння знань, умінь і навичок у когнітивній, чуттєвій і психомоторній сферах Дж.Керрола і Б. Блума, теорії поетапного формування розумових дій П. Гальперіна, методі інтервального повторення Г.Еббінгауза; технологія збагачення освітнього процесу, що ґрунтується на тріадній моделі збагачення Дж.Рензулі. [5]

Дослідження вчених Бенджаміна Блума та Джона Керрола доводять, що 95% школярів можуть засвоїти навчальний матеріал, тільки одним потрібно 5 уроків, іншим – 10, а комусь – 15. Ця технологія в два рази збільшує час на

вивчення навчального матеріалу.

Б. Блум та його колеги (Bloom, 1956) розробили один із найбільш часто використовуваних педагогами інструментів для виявлення й оцінювання результатів навчання: таксономію навчальних цілей і результатів у когнітивній сфері. Якщо слідувати, розробленій Б. Блумом, таксономії, то знання учнів – це лише перший, найпростіший, рівень цієї класифікації. Далі йдуть ще п'ять рівнів цілей (результатів) навчання, при цьому перші три (знання, розуміння, застосування) є цілями нижчого порядку (мисленням низького рівня), а наступні три (аналіз, синтез, оцінювання) – вищого порядку (мисленням високого рівня). Проте у 90-ті роки ХХ ст. цю таксономію було піддано критиці у зв'язку з непослідовністю у двох останніх рівнях, які в багатьох дослідженнях розглядались або як такі, що належать до окремих типів мислення, або в іншій ієрархії. Результатом стала поява так званої «переглянутої» таксономії Блума (Anderson, Krathwohl, 2001). Її відмінності полягають у тім, що автори перейшли у позначенні рівнів навчальних результатів від іменників до дієслів, перейменували деякі компоненти й переставили дві останні категорії, давши їм інше трактування, аніж у класичній системі Б. Блума. Ці відмінності можна побачити на схемі, яка ілюструє ці концепції у вигляді піраміди: від простих до більш складних рівнів мислення. [17] (Додаток 5)

У Проекті для побудови поліфункціонального уроку використали піраміду Б. Блума, у якій на першому місці були знання, а розуміння навчальних одиниць - на другому. У Проекті їх поміняли місцями: учні мають спочатку зрозуміти, що вони вивчають, тоді отримують міцніші знання.

Особливістю програми науково – педагогічного проекту «Інтелект України» є введення до навчальної програми предмета «Еврика». Цей предмет підсилює математику. Основні завдання навчального предмета «Еврика»: формування в учнів інтелектуальної креативності та логічного мислення; формування в учнів прийомів евристичної діяльності. У науково – педагогічному проекті «Інтелект України» додатково до загальношкільних предметів, введено новий: «Навчаємось разом», який містить добірку завдань, що вчать учнів концентрувати увагу, тренувати пам'ять за спеціальними методиками, працювати з інформацією. Мета навчальної дисципліни “Навчаємось разом”- формування в учнів ключової компетентності “Умій вчитися”. За освітньою програмою початкової школи науково – педагогічного проекту «Інтелект України» цикл І (1 – 2 класи) ці предмети увійшли до інтегрованого курсу «Я пізнаю світ». [4]

Даний проект містить велику кількість вправ, ситуативно-ігрових завдань, які сприяють розвитку критичного мислення. Серед них «Вчитель», «Броунівський рух», «Винахідницькі задачі», конкурс «Дикторська група»,

«Порушена послідовність», «Взаємні запитання», «Знайди помилку», «Пастка», «Зоряні перегони», «Великі перегони», конкурс «Найрозумніший», вправи на аналіз, технології навчання у грі; «Обери позицію», логічні задачі. [4] (Додаток 2)

Впроваджую інтерактивні технології, а саме технологію розвитку критичного мислення і на уроках мистецтва, а саме створення проектів з допомогою технології розвитку критичного мислення. Це дає можливість на високому рівні якості проводити нестандартні уроки.

Приклад. Розробка логотипа для кафе, магазину, офісу, підприємства

Розпочинається урок з обговорення, обмірковування, що таке логотип, як він виглядає, з чого складається, що має відображати, для чого він розробляється. Для виконання завдання діти об'єднуються для командної роботи — розробити логотип для кафе, магазину, офісу, підприємства. Вони з'ясовують: Чому ходять у кафе, магазин, до офісу, підприємства? Яка їжа? Напої? Стиль? Розташування? Якими символами це показати? Як їх поєднати? Що роблять? Над чим працюють? У кінці уроку всі групи презентують свій логотип. Для чого: Навчає аргументувати свою думку, прислухатись і оцінювати думку інших товаришів, аналізувати факти та обставини. До того ж розвиває комунікацію, співпрацю, креативність. Всі навички, які необхідні у майбутньому. (Додаток 3)

Ефективність. Впровадження досвіду роботи свідчить про те, що в учнів проявилися позитивні зміни: зріс інтерес молодших школярів до навчання; збільшилося бажання глибше осмислити нову інформацію; посилюється активність та ініціативність учня на уроці; відбуваються певні зміни в напрямку вироблення критичного ставлення до власного навчання. Учні вміють відповідати на запитання високого рівня; інтерпретувати текст; виробляти свій контекст; самостійно навчатися. Застосовуючи методику використання схем, алгоритмів, прийомів розвитку критичного мислення, я помітила, що в мене зникла проблема не засвоюваності нового матеріалу, що вивчається. Більше того, школярі будують свою відповідь спираючись на схеми, читають їх, працюють з ними. Жоден учень не відчуває себе безпорадним. Вони не механічно заучують правила, різні формулювання, засвоюють їх свідомо: складають правило за даною схемою, виконуючи практичне завдання. А це в свою чергу також підвищує рівень творчої пізнавальної активності молодших школярів. Я провела діагностику розвитку навичок критичного мислення у дітей. Їм пропонувалися дидактичні ігри та вправи з технології розвитку критичного мислення. Порівнявши дані, я отримала результати щодо володіння дітьми технологією розвитку критичного мислення. Так, показники високого рівня у дітей зросли, а низького зменшились. (Додаток 4)

Практична реалізація досвіду засвідчила, що впровадження технології розвитку критичного мислення (інтерактивних вправ, методів, ситуативного-ігрових завдань, вправ та ігор, прийомів розвитку критичного мислення) вчить дітей самостійно здобувати знання, використовувати їх як у стандартних, так і нестандартних ситуаціях, продумувати власну думку, розвиває здатність ставити нові питання, виробляти різноманітні аргументи, розвиває самостійність, відповідальність, вміння адаптуватися до ситуацій, що склалися, а також монологічне і діалогічне мовлення, виробляє вміння працювати в парі, в групі, колективно та індивідуально.

Труднощі. Школярі на уроках кожен хвилину готові працювати разом і отримують від такої взаємодії задоволення. Але через невміння узгодити свої дії з діями товаришів швидко втрачають інтерес до цієї форми роботи. Тому постійно потрібно підтримувати і розвивати зацікавленість до різноманітних форм групової роботи, позитивне ставлення до спільної діяльності. Розвивати критичне мислення молодших школярів можна лише у взаємодії з батьками. Потрібно переконати батьків, що необхідно давати дитині можливість проявляти самостійність, ініціативність і відповідальність, що любов проявляється не в прагненні полегшити життя дитини, виконуючі за неї всю роботу. Доводиться оволодівати новими психологічними прийомами, які б забезпечували на уроці атмосферу співпраці і взаємоповаги, допомагали не нав'язувати учням своєї думки, а вчити відстоювати власну думку, позицію. «Учитель готується до хорошого уроку все життя... Така духовна і філософська основа нашої професії і технологія нашої праці і щоб дати учням іскорку знань, вчителю треба ввібрати ціле море світла.» В.О.Сухомлинський

Освіта, яка орієнтована на майбутнє, що не може бути наперед передбаченим і визначеним, першочерговим завданням школи передбачає розвиток в учня такого типу мислення, який забезпечить йому перспективу адекватно оцінювати нові обставини та формувати тактику подолання проблем, які повсякчас виникатимуть, а в «дорослому» житті уможливить адаптацію випускника до нових, часом не повністю передбачуваних політичних, економічних або інших обставин.

Отже, розвиток критичного мислення – найактуальніше за умов інтенсивних соціальних змін завдання шкільного педагога. Сьогоднішні темпи розвитку науки і техніки, збільшення обсягів наукових знань потребують оновлення педагогічної освіти з метою створення такої системи, яка б формувала і культивувала в учнів потребу у необхідності оволодівати знаннями, бути досвідченими людьми, грамотними і кваліфікованими. Практична потреба сучасного суспільства характеризується вимогою до випускників шкіл безперервно працювати над собою, вміти постійно самовдосконалюватися і саморозвиватися.

Ключове правило освіти – навчити вчитися. Застосування технології розвитку критичного мислення під час вивчення навчальних предметів, як на уроках, так і в позашкільній роботі, створює додатковий стимул до навчання. Учні добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво і захопливе. Головне завдання вчителя на сьогодні полягає у формуванні особистості учня, який здатний до самостійного пізнання, у створенні умов для пізнавальної потреби в школярів, готового до самоосвіти в подальшому житті.

Розробки уроків за темою досвіду

відповідно до програми початкової школи науково – педагогічного проекту
«Інтелект України»

Українська мова

1 клас

Тема. Алфавіт. Звук [б], буква Бб. Казка Г. К. Андерсена «Снігова королева».

Мета: формувати читацькі навички: темп читання, розуміння прочитаного, відбір інформації; формувати вміння учнів встановлювати причинно - наслідкові зв'язки на основі прочитаного; формувати власну думку, аргументувати її, використовуючи власний досвід; закріплювати уявлення про казку та її види; розвивати пам'ять, увагу, критичне мислення; розвивати комунікативну, пізнавальну, емоційну, естетичну складові молодшого школяра; виховувати прагнення бути успішними учнями; виховувати любов до ближнього.

Цілі

Учні знатимуть: окремі факти з життя Г.К. Андерсена, зміст, тему, основну думку казки «Снігова королева».

Учні вмітимуть: пояснювати вибір букв на позначення голосних та приголосних звуків, переказувати прочитане, характеризувати героїв твору, відтворювати репліки персонажів з казок, пояснювати, які почуття пов'язують його або її з близькими людьми, висловлювати припущення про те, чим вони зумовлені.

Тип уроку: комбінований (за Ю. Конаржевським) з використанням технології розвитку критичного мислення.

Методи, прийоми та форми роботи: метод «Мікрофон», прийом «Критичний аналіз фактів», прийом «Групування», «Порушена послідовність», «Метод прес», «Продовж речення», парна, індивідуальна, колективна, фронтальна форми навчання.

Обладнання: комп'ютер, телевізор; відеофрагменти до завдань, караоке пісень «Казочка», «У добрій старій Данії», відеофрагмент для хвилинки релаксації; наочність до завдань уроку.

Хід уроку

I. Організаційний етап

Пролунав уже дзвінок.

Починаємо урок.

Один до одного зверніться

І привітно посміхніться,

Привітайтеся: «Добрий день»

- Ви всі прийшли на урок зі своїм настроєм. Перед вами лежать «смайлики». Позначте настрій, з яким ви розпочинаєте урок. Щоб до кінця нашого заняття ваш настрій став ще кращим, давайте налаштуємося на плідну працю на уроці.

II. Актуалізація опорних знань

2.1 Пісенька «Алфавіт» (№1)

2.2 Вправа «Критичний аналіз фактів»

а). Робота з будиночком алфавіт. Завдання №2

- Яка буква не прокинулася ? Який звук вона позначає?
- Запишіть її. Назвіть сусідів цієї літери.
- Де зможемо використати знання алфавіту?
- Доберіть синоніми до слова «алфавіт».

б). Нумерація слів у алфавітному порядку. Завдання №3 (робота у парах).

- Прочитайте слова. (1 учень). Пронумеруйте їх у алфавітному порядку. (1 учень)
- Чому слово бабуся пронумерували раніше?
- Які ще слова ви знаєте, що починаються буквою б?
- Відтворіть ці слова з пам'яті.

3. Технічні вправи

3.1 Вправа «Фотоапарат» (№4);

3.2 Вправа «Черепаха і сорока» (№5);

3.3 «Пісенька складів» (№6).

Фізхвилинка (рухлива хвилинка за допомогою пісні караоке «Казочка»)

III. Повідомлення теми та очікуваних навчальних результатів.

- Розгляньте малюнок. До якої він казки?
- Чи хочете ви дізнатися, чим закінчилися пригоди Герди у пошуках Кая?

- Прочитайте тему уроку. Підкресліть ключові слова. Визначимо очікувані результати навчання.

Метод «Мікрофон»

- Сьогодні на уроці я хочу дізнатись ...

IV. Етап засвоєння нових знань.

4.1 Завдання №7.

- Прочитайте уривок? (1 дитина читає. Інші стежать).
Хто автор цієї казки?

Приєм «Грунування»

- Згадайте все, що ви знаєте про Г.К. Андерсена.

Робота з картою

- Пригадайте, що трапилось з Каєм?

- Підготуємося до читання казки.

4.2. Завдання №10. Вправа «Черепашка і сорока»

4.3 Завдання №11. Словникова робота. Вправа «Кульки».

4.4 Ознайомлення з продовженням казки.

- Кого зустріла Герда?

Аудіозапис.

V. Етап закріплення нових знань

5.1 Завдання №10. Вибіркове читання

- Питайлик хоче перевірити чи були ви уважні. Дайте відповіді на запитання. Знаходячи відповіді у тексті, зачитайте.

- Що сталося з черевичками Герди? Навіщо вона так вчинила?

- Куди припливла Герда?

- Які квіти сховала від неї бабуса? Чому чарівниця це зробила?

- Куди впали сльози Герди? Як вони подіяли?

Фізкультвильонка «У добрій старій Данії»

5.2 Приєм «Метод прес».

- Чому у словах пісні прозвучали такі слова, що казка «Снігова королева» не

тільки для дітей, а й для дорослих?

5.3 Прийом «Порушена послідовність» (робота у парах).

– Відновіть послідовність речень за змістом казки.

5.4. Фрагмент мультфільму.

Відшукати речення, прочитати, переказати.

Озвучити мультфільм.

VI. Підсумок уроку

6.1. Прийом «Продовж речення»

– Який твір читали?

Продовжте речення «Снігова королева» це літературна казка тому, що ...
Герда не захотіла залишитися у чарівниці в саду, де було вічне літо тому, що ...

– Я вам теж бажаю, діти, бути наполегливими і не відступати від досягнення своєї мети, запишатися чуйними і добрими.

6.2 Прийоми для проведення рефлексії настрою та емоційного стану: «Смайлики».

– Ми починали урок з визначення настрою. Який настрій у вас в кінці уроку? Позначте. Чи змінився ваш настрій?

Пісня «Добрим будь»

Математика

2 клас

Тема. Нумерація трицифрових чисел. Таблиця ділення на 4. Додавання трицифрових чисел без переходу через розряд. Ламана. Ланки та вершини ламаної.

Мета: формувати математичну компетентність учнів, удосконалювати вміння учнів складати алгебраїчні та арифметичні задачі різних видів та правильно оформлювати записи в зошиті, працювати над вивченням таблиці ділення на чотири, назвами компонентів та результатів дії ділення; виокремлювати необхідну інформацію, розпізнавати ключові слова; аналізувати текст, зміст завдань; оцінювати, робити перевірку, взаємоперевірку; розвивати пізнавальні процеси – пам'ять, мислення, уяву та увагу; створити умови для розвитку математичних здібностей, формування логічного і абстрактного мислення учнів; формувати основу навчально-пізнавальної діяльності – цілеспрямованість, наполегливість, вміння сконцентровувати увагу на найскладнішому. Формувати почуття гордості за себе, як громадянина країни.

Цілі

Учні знатимуть: елементи та складові задачі; геометричні фігури; алгоритм додавання без переходу через розряд

Учні вмітимуть: оперувати натуральними числами; знаходити значення математичних виразів; обчислювати суму (додавати), різницю (віднімати), добуток (множити), частку (ділити) зручним для себе способом у межах 1000, зокрема й користуючись предметами або засобами, які їх замінюють); планувати розв'язок задачі на знаходження суми та остачі; складати задачі (прості, алгебраїчного характеру); використовувати алгоритм додавання без переходу через розряд; будувати ламані за допомогою лінійки; співати пісні про друзів; виконувати завдання рухливих хвилинок, релаксацій.

Тип уроку: комбінований (за Ю. Конаржевським) з використанням технології розвитку критичного мислення.

Методи, прийоми та форми роботи: прийом «Взаємні запитання», завдання на критичний аналіз факту, прийом «Інsert», парна, індивідуальна, колективна, фронтальна форми навчання.

Обладнання: Гавриш І.В., Доценко С. О. „Математика: Зошит на друкованій основі.» 2 клас. Частина 6; таблиці, ІКТ.

Хід уроку:

I. Організаційний етап.

Доброго дня, яскравого світла,
Побільше емоцій, усмішок, привітів.
Удачі побільше, побільше тепла,
Доброго, щедрого, гарного дня.

II. Актуалізація опорних знань

1. Робота з таблицею чисел. Завдання №1.

- Що значить нумерація трицифрових чисел?
- Що позначає кожна цифра у трицифровому числі?
- Кожна цифра має місце в записі числа. Пригадаємо, що таке розряд.

(Це позиція(місце) цифри в записі числа)

- Обведіть в таблиці числа, у яких кількість сотень дорівнює кількості десятків. Назвіть їх. (110, 220, 330, 440, 550, 660, 770, 880, 990, 1000).

Випишіть з таблиці п'ять чисел, у яких сума цифр дорівнює найбільшому одноцифровому числу. Розташуйте їх у порядку спадання. Обведіть найбільше число. Пригадайте, що означає розташувати числа в порядку спадання і в парах виконайте це завдання. Яка пара справиться першою – піднімає руки.

- Які числа записали?

(900, 810, 720, 630, 540, 360, 270, 180).

2. Правило Мудрої Сови. Завдання № 3. Прийом «Взаємні запитання». Робота в парі.

- Складіть запитання до правила, задайте запитання один одному.

3. Завдання №4, завдання на критичний аналіз факту.

- Що знаходимо у виразах?
- Якою дією можна замінити суму однакових доданків (множення).
- Серед поданих виразів знайдіть ті, які можна замінити дією множення. Доведіть.

$5+5+5+4$ $2+2+2+2$ $9+9+9-9$

4.Завдання 5

- Яка обернена дія до множення? (ділення)
- Пригадаємо, свої знання таблиці ділення на 4. А тепер самостійно заповніть порожні клітинки першого і другого стовпчика таблиці ділення. (Перевірка ІКТ)

Фізкультхвилинка «Друзі»

- Ми працювали разом, в парі, відповідали і допомагали один одному. А чому? Бо ми всі друзі.

III. Повідомлення теми та очікуваних навчальних результатів.

- Повернемося до трицифрових чисел. В нашій гімназії навчаються успішні учні. В початкових класах – 401 учень, в старших – 502. Як обчислити, скільки всього учнів навчається в гімназії?

- Сьогодні на уроці ми будемо вчитися додавати трицифрові числа. Прочитайте тему уроку. Підкресліть нове у темі, сформулюйте завдання до уроку.
(Завдання до уроку вивішують на дошці).

Фізкультхвилинка для очей

IV. Етап засвоєння нових знань.

1. Робота над алгоритмом додавання трицифрових чисел.

Завдання № 7. Хвилинка Знайка. Прийом «Інsert».

- Послухаємо, алгоритм додавання трицифрових чисел від Знайки.

Перечитайте ще раз алгоритм додавання трицифрових чисел. Поставте позначки «v» якщо те, що ви читаєте, відповідає тому, що ви знаєте; «-» якщо те, що ви читаєте, суперечить тому, що ви вже знали, або думали, що знали; «+» якщо те, що ви читаєте, є для вас новим; «?» якщо те, що ви читаєте, незрозуміло, або ви хотіли б одержати докладніші відомості з даного питання.

2. Завдання №8.

- Використаємо наші знання практично, розв'яжемо приклади.

V. Етап закріплення нових знань.

1. Робота над задачами. Завдання №9.

- Ми працювали з таблицею чисел, вчили таблицю ділення на 4, додавали

трицифрові числа

Але найцікавіше в математиці, це розв'язування задач.

а) Завдання Кнопочки. Розв'язування задач.

- Нагадайте, чим різняться задачі арифметична і алгебраїчна?

- Дітки, Кнопочка запропонувала попрацювати над задачами. Ми поділились на команди. Дівчатка, «Розумнички», складають арифметичну задачу на знаходження невідомого зменшуваного.

Хлопчики, «Мудрики», алгебраїчну задачу на знаходження остачі.

(Розв'язуємо їх усно.)

2. Розв'язування задачі в робочому зошиті. (Колективний аналіз задачі. Запис на дошці і в зошитах). Визначення виду задачі. Розв'язування задачі.

Релаксація

2. Робота з геометричним.

а) . Складання інтелект кари.(Робота у групі).

- Використовуючи здобуті знання на уроці математики, ми розвиваємо пам'ять, мислення, увагу?

- А що таке математика?

(Наука про числа і геометричні фігури.)

Геометрія – наука про властивості геометричних фігур.

Найпростішими геометричними фігурами є точка, пряма, промінь, відрізок, ламана.

Пригадаємо усе, що знаємо про ламану, склавши карту знань.(Робота у групі).

б) Завдання №10.

- Використаємо набуті знання практично. Приготуйте прилади для роботи

3. Самостійна робота. Великі перегони. (Самоперевірка. Перевіряємо відповіді з дошки)

VI. Підсумок уроку

1) Теоретичний підсумок.

- Ось і добіг кінця наш урок. Щоб він приніс нам користь, треба обов'язково згадати, що ми робили на уроці.

- Хто пам'ятає, що ми вивчали на уроці, над чим працювали?
- Чи справились з поставленими на початку уроку завданнями?
- Яке завдання викликало труднощі на уроці?
- А кому вдалося поглибити, покращити, свої знання? З чого?

2) Емоційний підсумок.

- Розв'язувати складені задачі, додавати та віднімати трицифрові числа, працювати з таблицями множення і ділення, вміло будувати ламану, приймати участь на сторінці чемпіонів – це ми робимо на уроці математики залюбки. Які риси допомагали вам успішно працювати на уроці? (Наполегливість, увага, зосередженість, взаємодопомога).

- Саме ці риси характеру допоможуть вам гарно оволодівати знаннями у школі і стати гідними громадянами своєї країни. Я пишаюсь вашими успіхами і хочу подякувати за роботу на уроці. Давайте поаплодуємо собі і один одному, і заспіваємо пісню.

Пісня «Крок до мети»

Людина і світ

3 клас

Тема. Бактерії

Мета: формувати уявлення про групу організмів бактерії, їх роль у навколишньому середовищі, застосовувати ці вміння на практиці; працювати над виробленням умінь виділяти істотні ознаки предметів, вдосконалювати вміння аналізувати інформацію, робити висновки, виробляти вміння працювати з картою; розвивати пізнавальні інтереси: пам'ять, увагу, критичне мислення, спостережливість, зв'язне мовлення, збагачувати словниковий запас дітей; виховувати пізнавальний інтерес до природи. Формувати почуття гордості за себе, як патріота України.

Цілі

Учні знатимуть: про різноманітність живих організмів (віруси, бактерії, гриби, рослини, тварини), особливості їх будови, росту, розвитку, процесів життєдіяльності та поведінки; значення живих організмів у природі; представників окремих груп організмів і деякі ознаки пристосування їх до навколишнього середовища; про цілісність природи.

Учні вмітимуть: розрізняти предмети неживої природи, організми; встановлювати найпростіші взаємозв'язки в неживій і живій природі, між організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини; застосовувати знання для охорони природи.

Тип уроку: комбінований урок (за Оніщуком В.А.) з використанням технології критичного мислення; поліфункціональний (за Гавриш І.В.).

Обладнання: комп'ютер, телевізор, диск із відео- та аудіозаписами, дидактичний матеріал, карта світу.

Методи, прийоми та форми роботи: гра «Так чи ні», таблиця «Знаємо, хочемо дізнатися, дізналися», інтелектуальна карта, прийом «Взаємні запитання», прийом «Правильні – неправильні судження», використання комп'ютерних технологій; парна, групова, індивідуальна, колективна, фронтальна форми навчання.

Хід уроку

I. Організаційний етап. Привітання

Природа – диво! Це – великий зодчий!

Вона творити може чудеса.

Людина – мандрівник, до див охочий,

Пізнати хоче землю й небеса...

– Отож, і ми з вами вирушаємо у світ нових відкриттів і див.

II. Перевірка домашнього завдання.

а) Відновлення тексту.

– Як ви доповнили речення? Прочитайте утворений текст.

б) Гра «Так чи ні».

– Просигналізуйте карткою, який гриб ви можете покласти собі до кошика.

Зелений колір – кладу у кошик.

Червоний колір – отруйний гриб і не кладу у кошик.

Вчитель показує картки з малюнками грибів: опеньки, мухомор, біла поганка, маслюк, білий гриб, несправжня лисичка, підосичник ...

– Які отруйні гриби ви запам'ятали?

III. Контроль, корекція та актуалізація опорних знань.

а) Лист Центаврика.

– Що нового ви дізналися ?

б) Виконання тестового завдання.

– Які царства ми вже у третьому класі повторили ?

– А тепер давайте пригадаємо, що ми знаємо про царство Грибів. Складання інтелектуальної карти. Робота у групах.

а) Повторення будови гриба. Завдання 2 .

– Розгляньте малюнок. Назвіть позначені частини гриба. Запишіть їх у зошиті.

б) Правило «Мудрої Сови».

– Закріпимо наші знання про групу організмів «Гриби» за допомогою правила «Мудрої Сови».

3 рази (разом, самостійно, відтворити один одному у парах).

– Діти, зверніть увагу, що дружать не тільки люди, а навіть гриби.

Фізкультхвилинка. «Пісня про дружбу». ІКТ.

IV. Повідомлення теми, завдань уроку.

Заповнення таблиці «Знаємо, хочемо дізнатися, дізналися»

– Про які групи організмів ми ще не згадували у третьому класі?

– Прочитаємо тему сьогоднішнього уроку. Що ви знаєте про бактерії? А що хотіли б дізнатися?

– Отже, поставимо завдання уроку.

V. Сприймання та усвідомлення учнями нового матеріалу.

а) Вправа «Кульки».

1 раз – читаємо луною.

Тлумачення незрозумілих слів. (Туберкульоз, холера, без'ядерні.)

Повторне читання слів одним з учнів.

Читання слів на одному видиху окремими учнями.

Відтворення слів з пам'яті.

б) Робота над довідкою бортового комп'ютера Адаптера.

1) Читання довідки за диктором.

2) Виконання тестових завдань.

3) Перегляд відеофрагменту.

– Що цікавого і нового дізналися?

4) Прийом «Взаємні запитання».

– Прочитайте ще раз довідку, підкресліть речення, які ви вважаєте найголовнішими. Складіть усно запитання до цих речень. Задайте ці запитання своєму сусідові по парті. Поміняйтеся ролями.

Декілька пар демонструють свою роботу на весь клас.

Хвилинка релаксації.

VI. Узагальнення і систематизація знань.

а) Робота над загадками.

– У побуті бактерії часто називають мікробами. Як ви це можете пояснити?

б) Вправа «Фотоапарат».

– Вправа «Фотоапарат» допоможе нам закріпити набуті знання.

в). Прийом «Правильні – неправильні судження».

VII. Домашнє завдання.

– При виконанні домашнього завдання ви ще раз пригадаєте те що вивчили на уроці. Завдання на сторінці 38, гра «Знайди пару». Підготувати декілька запитань до утвореного тексту.

VIII. Підсумки.

1. Теоретичний підсумок.

а) Заповнення третьої колонки таблиці «Знаємо, хочемо дізнатися, дізналися». Учитель звертає увагу на останню порожню колонку таблиці «З-Д-Х» і ставить запитання учням:

– Що ви дізналися на сьогоднішньому уроці?

– Порівняйте другу та третю колонки.

Якщо залишилися нерозкриті запитання, вчитель разом з учнями у ході обговорення дають на них відповідь, або пропонує учням зайти на них відповіді самостійно й розповісти про результати на наступному уроці.

– Які знання з нашого уроку вам зможуть стати у пригоді зараз і в майбутньому?

б). Вправа «Зоряні перегони».

– Яке слово утворилось?

– Назвіть і покажіть на карті найглибший і найменший океани.

– Чи живуть бактерії у водах океанів?

2. Емоційний підсумок.

– От і підійшла до кінця ще одна подорож з Центавриком. Давайте закінчимо наш урок його улюбленою піснею, мандруючи разом з ним нашою прекрасною планетою. Пісня «Центаврик».

Еврика

4 клас

Тема. Десяткова система числення. Куб, розгортка куба. Круги Ейлера. Способи задавання множини. Розв'язування винахідницьких задач. Завдання на кмітливість.

Мета: закріпити знання учнів про десяткову систему числення та методи вирішення логічних задач, вчити практично визначати правильну розгортку куба, ознайомити з кругами Ейлера як одним зі способів зображення множини; вдосконалювати вміння розв'язувати винахідницькі задачі та задачі з логічним навантаженням; розвивати креативне, критичне та логічне мислення, уяву, пам'ять; формувати успішну особистість школяра, вміння працювати в команді.

Цілі

Учні знатимуть: різні варіанти короткого запису задач; зображення розгортки куба; моделі об'ємних геометричних фігур; способи задавання множин.

Учні вмітимуть: розпізнавати типову задачу й актуалізувати спосіб її розв'язання; планувати послідовність розв'язування задачі; здійснювати аналіз змісту задачі; використовувати схематичні малюнки, застосовувати алгоритм розв'язання винахідницьких задач у процесі розв'язання задач природознавчого характеру; виявляти раціональні способи розв'язування задач; обирати найкраще рішення.

Тип уроку: нестандартний, поліфункціональний (за Гавриш І.В).

Методи, прийоми та форми роботи: прийом «Кошик ідей», інтелект карта, винахідницька задача, парна, індивідуальна, групова, колективна, фронтальна форми навчання.

Обладнання: засоби ІКТ; відеофрагменти до завдань, караоке пісень «Крок до мети», «Ми — разом», наочність до завдань (плакати, ілюстрації).

Хід уроку

І. Організаційний етап. (≈ 1хв.)

Налаштування на урок

- Сьогодні на уроці у нас присутні гості. Привітайтеся, будь ласка.

- А тепер сідайте рівно, беріть з собою увагу, старанність і налаштуємося на урок:
Я до успіху крокую,
Зосереджуюсь, міркую,
Труднощі усі долаю,
Перемоги здобуваю.
- Налаштувалися, починаємо урок.

II. Цілепокладання, планування діяльності учнів (≈2хв.)

Прочитаємо тему уроку.

- Підкреслимо, що нового будемо вивчати?
- Над чим продовжимо роботу?
- Поставимо завдання до уроку:
- Сьогодні на уроці ми будемо знайомитися з... поняттям «Круги Ейлера»;
- Розвивати знання і вміння про ... десяткову систему числення, про куб та його розгортку, способи завдання множини.
- І, як завжди, наш урок буде складатися з 3 частин: Математичної, Логічної і Винахідницької.
- Завдання поставили, починаємо з Математичної Сторінки.

III. Опрацювання матеріалу.

I. Математична сторінка (≈ 12хв.)

1.1 Завдання №1

- Щоб успішно виконати завд.1, потрібно пригадати, що таке десяткова система числення.
- Отже, знайомимось із змістом завдання 1, працюємо з олівцем.
Дитина читає.
Аналіз змісту завдання:
- Лише які числа маємо проаналізувати?
- Яку частину вони повинні містити?
- Подумайте, де ж ця частина має стояти.
Презентація напрацювань дітей, використовуючи схему: □□□□.
(Якщо стоїть частина на початку, то остання цифра може бути 0, 9 – 10 чисел. Якщо поставити в кінці то перша цифра може бути 1, ... 9 – 9 чисел. Загалом – 19 чисел, що відповідають даній умові.)
- Яким методом скористалися для розв'язання даного завдання?

(Метод організованого перебору і схематичний малюнок.)

1.2.Завдання №2. Робота в групах над інтелект картою.

- Назвіть геометричне тіло. (Куб)
- Пригадайте що вам про нього відомо і складіть інтелект карту.

- Вона допоможе вам у роботі над завданням 2.
- Яке з креслень у завданні №2 є розгорткою куба?
- Практично підтвердити свої висновки ви можете з допомогою заготовок. Об'єднайтеся в групи, розберіть заготовки.

Презентація напрацювань групи. Висновок: розгортка №2.

1.3 Завдання №3

- Аліса з казки Льюїса Керролла просить допомоги. Прочитаємо завдання №3. Важливу інформацію підкреслюємо олівцем. Читає дитина. Пояснення значення слова гінея.

Аналіз змісту завдання:

- Скільки монет було в Аліси?
- Скільки було фальшивих?
- Що відомо про фальшиву монету?
- Скільки зважувань слід зробити?
- Яким методом із запропонованих слід скористатися?
- Хто допоможе Алісі?

Перевірка правильності виконання.

Хвилинка відпочинку (≈2хв.)

- Ми змогли допомогти Алісі тому, що дружно, гуртом працювали. А друзі не лише разом працюють, а й разом відпочивають.

Караоке пісні «Друзі». ІКТ

2. Логічна Сторінка (≈ 10хв.)

- Переходимо до Сторінки Логіки.

2.1 Завдання №4

Пригадаємо, що ми знаємо про множини:

- Що таке множина?
- Що таке елементи множини?
- Як записують множину?
- Які є способи задавання множини?

Застосуємо знання. Задамо у завданні 4 множину натуральних чисел двома способами

(1-й спосіб: $N = [1; 2; 3 \dots]$. Увага: множина натуральних чисел починається з числа 1.

2-й спосіб: N - множина всіх натуральних чисел.)

2.2 Завдання №5

- Множину можна зобразити ще 1 способом. Цей спосіб був запропонований Леонардом Ейлером (Портрет) – видатним швейцарським математиком та фізиком. Детальніше про цей спосіб вам розкаже Знайко. Стежимо. ІКТ
- То за допомогою чого можна зобразити множину?
- Що таке круг Ейлера? Запишемо визначення.
(Зображення множини з допомогою круга, елементи якої містяться в крузі.)

2.3 Завдання №6

- Скористаємося правилом і задамо множину з допомогою круга Ейлера. Прочитаємо завдання 6
- Пригадаємо, де слід писати елементи множини? А де елементи, що не належать множині?
- Хто хоче працювати біля дошки?
Коментування виконання завдання.

3. Винахідницька сторінка (≈ 10хв.)

- Винахідницька сторінка традиційно починається цікавими завданнями.

3.1. Завдання №7

Діти читають завдання, називають результат міркувань і пояснюють хід міркування.

Хвилинка релаксації(≈ 1хв.)

- Молодці із завданнями справилися. Я запрошую вас здійснити подорож в хвилинці релаксації. ІКТ

3.2. Завдання 9

- А ми продовжуємо подорожувати. Винахідницька задача на цьому уроці буде про героїв роману Жуль Верна (портрет). Роман «Навколо світу за вісімдесят днів» ми вивчаємо на уроках літературного читання.
- Пригадаємо алгоритм роботи над винахідницькими задачами. ІКТ
- Працюємо за алгоритмом.

а) Читання завдання.

б) Визначення суперечності.

- У змісті задачі вже є підказка про можливе розв'язання проблеми. Що ж можна спалити, якщо закінчилося вугілля? (Масивні дерев'яні прикраси).

- Але в цьому і полягає суперечність:

Якщо спалити дерев'яні прикраси,

то (+)припливе до Лондона,

але (-) судно буде зіпсовано.

Якщо не палити дерев'яні прикраси,
то(+) судно буде збережене,
але (-) не припливе до Лондона.

Об'єкт має бути
й щоб не псувати дерев'яні прикраси
і щоб дістатися до Лондона.

в) Варіанти рішення проблеми. Робота в групах. Прийом «Кошик ідей». Кожна група представляє свої варіанти. Вони записуються і складаються в кошик. Аналізування.

г) Вибір найкращого варіанту.

(Судно, на якому вирушили в путь – пакетбот (Фото) - вітрильник, що має щоглу з вітрилами. Слід скористатися сезоном вітрів.)

3.3. Робота з картою

- Прокладемо маршрут руху Філеаса Фогга. З Нью-Йорка до Лондона.

Країни: США, Англія.

Океан: Атлантичний.

IV. Рефлексивно-емоційний етап. (≈ 3хв.)

1. Теоретичний підсумок.

- Хто пам'ятає, що ми вивчали на уроці, над чим працювали?
- Чи справились з поставленими на початку уроку завданнями?
- Яке завдання викликало труднощі на уроці?
- Перевіримо, чи вдалося виконати завдання, поставлені до уроку.

Висновок; завдання виконали. І навіть здійснили подорож.

2. Емоційний підсумок.

- Але, як би добре не було під час мандрів, завжди хочеться повернутися додому, в свій рідний край, на Україну, в край, де живуть талановиті, працюючі люди, зі щирим серцем і співочою душею. Про це і є наша пісня.

Караоке пісні «Україна – це ми». ІКТ

Навчаємося разом

3 клас

Тема. Робота з емоцією гніву. Вправа «Приручи свого дракона». Робота над відео фрагментом. Робота в парах змінного складу з формування вміння переказувати текст. Вправи на розвиток мислення.

Мета: Формувати поняття про емоції людини (злість, гнів) та їх вплив на неї, виробляти уміння керувати емоціями, вчити слухати текст та його переказувати, відповідати на питання, аналізувати, порівнювати, виділяти головне, узагальнювати факти; висловлювати своє ставлення до прочитаного, вчити застосовувати здобуті знання, розвивати пам'ять, спостережливість, критичне мислення; формувати ціннісні орієнтири успішної людини, виховувати охайність, старанність та наполегливість.

Цілі

Учні знатимуть: правила групової роботи, емоції людини (злість, гнів) та їх вплив на неї.

Учні вмітимуть: виробляти уміння керувати емоціями, працювати в групах, аргументовано висловлювати власні судження; орієнтуватися в потоці різноманітної інформації, правильно користуватися навчальними книгами; аргументовано висловлювати власні судження.

Тип уроку: нестандартний, поліфункціональний (за Гавриш І.В.).

Методи, прийоми та форми роботи: інтерактивні вправи: «Хвилинка Знайка», «Сорока і черепаха», «Вчитель», «Броунівський рух», прийом «Кошик ідей», парна, індивідуальна, групова, колективна, фронтальна форми навчання.

Обладнання: Телевізор, відеозапис пісень «Усмішка», «Я бажаю вам добра», «Годинники», герої уроку (Розумниця, Знайко), плакат.

Хід уроку:

I. Організаційний момент

1. Привітання класу.

– Сіли рівненько, взяли увагу і старанність та починаємо урок «Навчаємося разом», який складається з 3 частин: Дослідницької сторінки, Практичної та Ігрової. І як зазвичай, на уроці нам допомагатимуть Знайко та Розумниця.

II. Корекція опорних знань школярів

- Прочитаємо тему нашого уроку. «Найдивніше у світі – людина!»
- Що саме в людині на уроках «Навчаємося разом» ми досліджуємо? (Емоції)
- Пригадаємо, що таке емоції? (Емоція – реакція на будь-яку ситуацію.)
Складання асоціативного куща до слова емоції.

III. Мотивація учіння школярів

- Яку емоцію ви сьогодні досліджуватимете, ви дізнаєтеся, прочитавши вислів китайського філософа Цзичена.
- 1 дитина читає вислів, решту дітей стежать і підкреслюють назву емоції.
- Про яку емоцію йде мова? (Злість)
- Прочитайте разом вислів.
- Як ви його розумієте?
- Доберіть синонім до слова злість. (Гнів, лют.)
- Чи виникає гнів у вас? Як це впливає на ваше життя?

IV. Визначення завдань уроку дітьми за допомогою піктограм

Отже, поставимо завдання до уроку:

Дослідницька сторінка

Дослідити емоцію злості (гніву)

Практична сторінка

Вчитися швидко читати.

Працювати з науковими фільмами.

Переказувати наукові тексти. Вправа «Вчитель»

Ігрова сторінка

Виконувати завдання, що розвивають пам'ять, увагу, мислення.

V. Дослідницька сторінка

- Завдання поставили, починаємо досліджувати емоцію.

1. Прислів'я

- Український народ у прислів'ях висловив своє ставлення до цієї емоції. Познайомимось із одним з прислів'їв з допомогою вправи «Фотоапарат». Приготували очки - фотоапаратики. Готові? Увага на екран. ІКТ

- Запишіть прислів'я.
- Відтворіть прислів'я. (Злий чоловік гірший вовка.)
- То якою є ця емоція?

2. Хвилинка Знайка

- Детальніше про цю емоцію нам розповість Знайко. Стежимо за диктором та готуємося до наступного завдання:
- Підготуйте запитання по тексту для своїх товаришів.
- З чого може початися гнів?
- Якою є людина в момент гніву?
- На що здатна людина в стані гніву?

3. Прийом «Кошик ідей». (Робота в парах)

- Давайте складемо поради, як же приборкати цього дракона гніву?
- (Діти пропонують свої варіанти.)

Хвилинка відпочинку

--Слід намагатися не злитися, а посміхатися. Посміхнемося і ми.

Караоке пісні «Усмішка». ІКТ

VI. Практична сторінка

1. Вправа на визначення швидкості читання.

- Ми завершили Дослідницьку сторінку, переходимо до Практичної сторінки. Ви знаєте, що успішні діти вміють швидко читати. Виконаємо і ми вправу на визначення швидкості читання.

- Підніміть руки, хто прочитав другого разу швидше, ніж першого. Молодці.

2.Робота з відео фрагментами.

а) перегляд відеофрагментів

- Розумниця знає, що вам подобаються фрагменти фільмів. Цього разу вона приготувала про географічну карту. Увага на екран.
ІКТ

б) Первинне відтворення інформації

- Що нового дізналися з відео фрагментів?

в) Позначте кружечки біля зображень, що відповідають побаченому на екрані.

3. Вправа «Вчитель»

- Цікаву інформацію ми отримуємо з наукових текстів. Ці тексти ми вчимося переказувати і пробуємо себе в ролі вчителя.

а) Спочатку пригадаємо алгоритм успішної роботи над текстом.

II варіанти

б) 1 етап. Читаємо, з'ясовуємо значення незрозумілих слів. пошепки переказуємо текст.

2 етап. Олівцем підкреслюємо, що слід запам'ятати, запам'ятовуємо і складаємо запитання до тексту.

3 етап. Робота в парах. I варіант переказує, а II слухає та навпаки.

Хвилинка релаксації

- Різноманітною та неповторною є природа нашої планети. Насолодимось її красою у хвилиночці релаксації. ІКТ

4 етап «Озвучення фрагменту»

- Навчилися переказувати, саме час озвучити фрагменти фільмів. Хто спробує себе в ролі вчителя?

5 етап

- Хочу похвалити кожного вчителя. А тепер виконаємо вправу, де ми і співаємо, і танцюємо, і вчимося переказувати тексти – вправа «Броунівський рух». ІКТ Караоке пісні «Годинники».
- Молодці, ви були гарними вчителями.

VII. Ігрова сторінка

- Сторінка, що містить вправи для розвитку пам'яті, уваги та мислення – Ігрова сторінка.

1.Робота над ребусами.

- Щоб розгадати кросворд, слід знати назву деталі, зображеної на малюнку. Хто ж розгадає кросворд?

2. Вправа «Впиши пропущені літери».

(Якщо діти не здогадаються. Вчитель використовує малюнки- підказки: варан, поїзд, ваза.)

3. Ситуативно – ігрова вправа «Знайди пару».

- Виконаємо вправу «Знайди пару». Для цього у вас на парта є вислови. Потрібно відшукати словосполучення чи слово, що є синонімом.

Діти шукають пару серед фразеологізмів.

VIII.. Домашнє завдання.

– Молодці, ви впоралися з такими складними завданнями. А вдома ви виконаєте ще одну цікаву вправу «Кола на воді» зі словом «карта».

IX. Підсумки уроку

1. Теоретичний підсумок

а). Вправа «Мікрофон»

- Що ж має вміти робити людина з драконом гніву? Чому?

б). Підведення підсумків роботи.

- Перевіримо, чи вдалося нам виконати завдання уроку.

Практична сторінка.

Ігрова сторінка.

Дослідницька сторінка.

2. Емоційний підсумок:

- Бажаю вам не проявляти до оточуючих злість, а частіше усміхатися та бажати добра і тепла. Про це і наша пісня.

Караоке пісні «Я бажаю вам добра..» ІКТ

Додатки

Приклад методичного прийому «Асоціативний куш»

Прийом «Асоціативний куш» спонукає учнів думати вільно та відкрито стосовно певного предмета, образу, теми, включаючи почуття, емоції, ставлення.

Асоціативний куш, складений на першому уроці вивчення теми «Дієслово» у 3 класі.

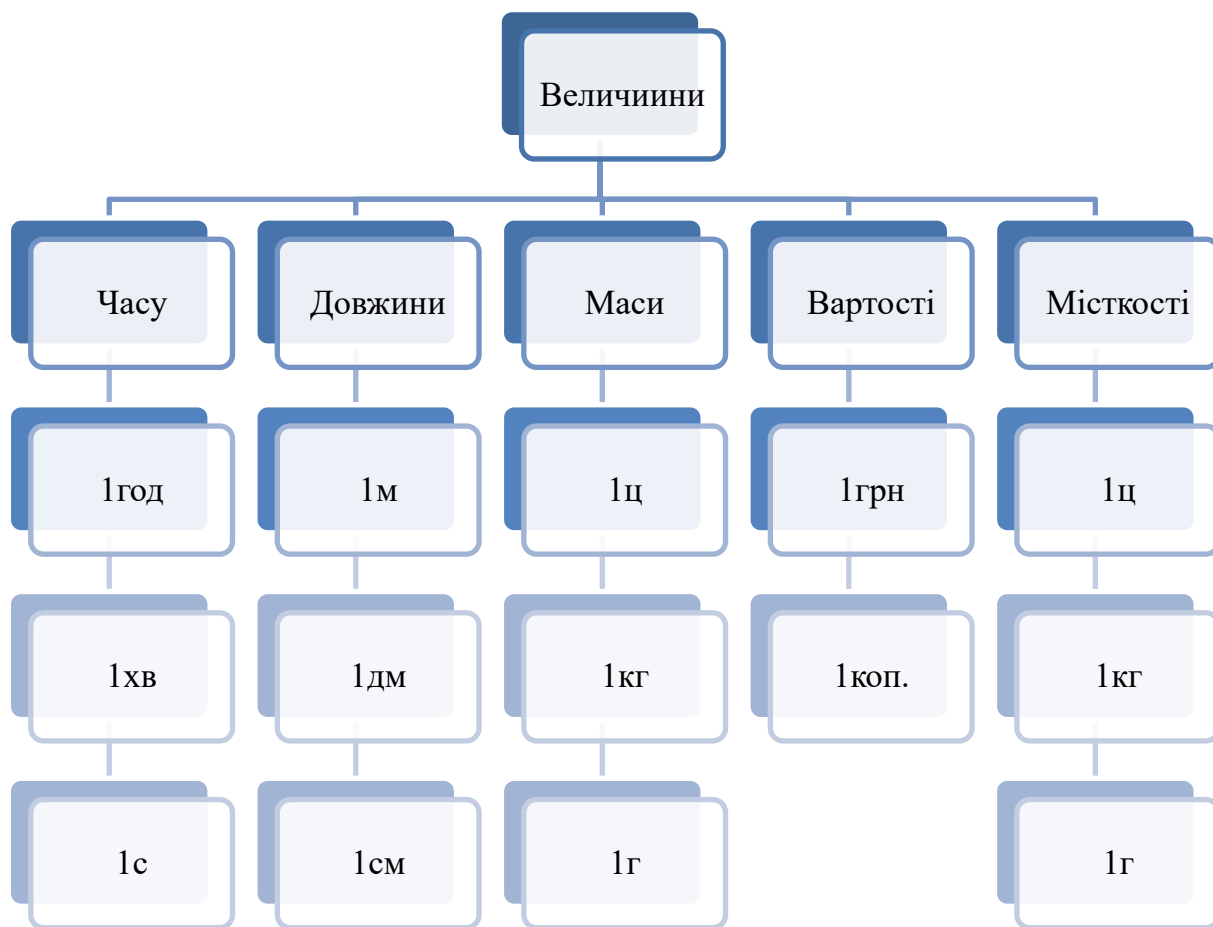

Приклад методичного прийому «Кластер»

Кластер в школі можна використовувати на будь-якому етапі уроку. Він підійде і на стадіях виклику, осмислення і рефлексії, а також в якості базової стратегії проведення уроку.

Які вміння формуються і розвиваються в процесі цієї роботи?

- Вміння формулювати запитання.
- Знаходити головне у великому обсязі навчального матеріалу.
- Встановлювати причинно-наслідкові та логічні зв'язки.
- Будувати умовиводи.
- Переходити від приватного до загального, сприймаючи проблему в загальному вигляді.
- Проводити аналогії.
- Порівнювати і аналізувати.

«Групування»

«Групування» – малюнкова технологія, суть якої в тому, що по центру аркуша записується чи замальовується основне слово (ідея, тема), а по сторонах фіксуються слова (малюнки), пов'язані з ним.

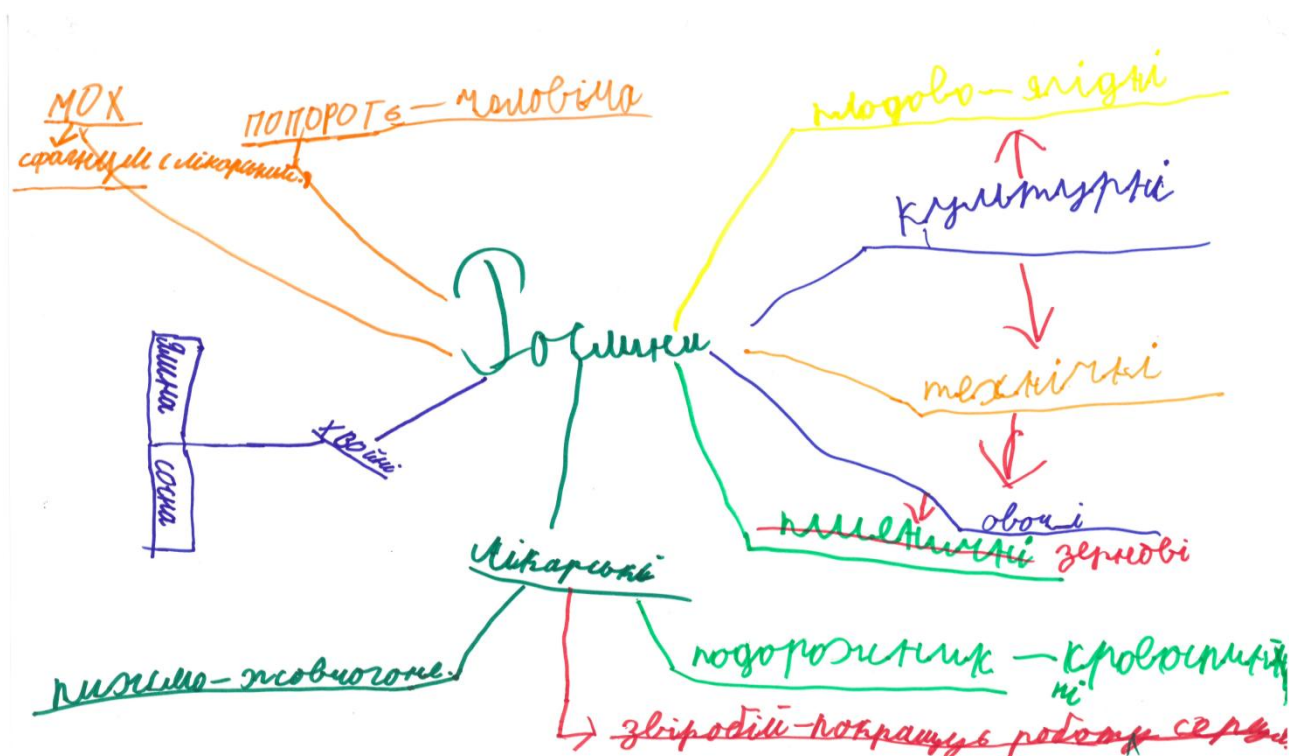
Інтелектуальна карта

Інтелектуальна карта – це схема, діаграма, призначена для візуалізації інформації під час її обробки людиною.

10 простих правил створення карт:

1. Починаємо з центральної ідеї посередині чистого аркушу використовуючи малюнок і хоча б три кольори.
2. Використовуємо картинки, символи і заповнюємо ними весь вільний простір.
3. Вибираємо ключові слова і друкованим текстом наносимо на гілки, використовуючи верхній та нижній регістр.
4. Кожен елемент (слово/картинка) повинен мати власну гілку.

- 3 клас. Людина і світ. Тема: Різноманітність рослин.

Прийом спрямований на організацію дискусії в класі й формування в учнів чіткої позиції щодо обговорення проблем на рівні дібраних ними аргументів. Прийом має за мету допомогти організувати у класі дискусію, а учневі – розібратися у питаннях на його розсуд.

47

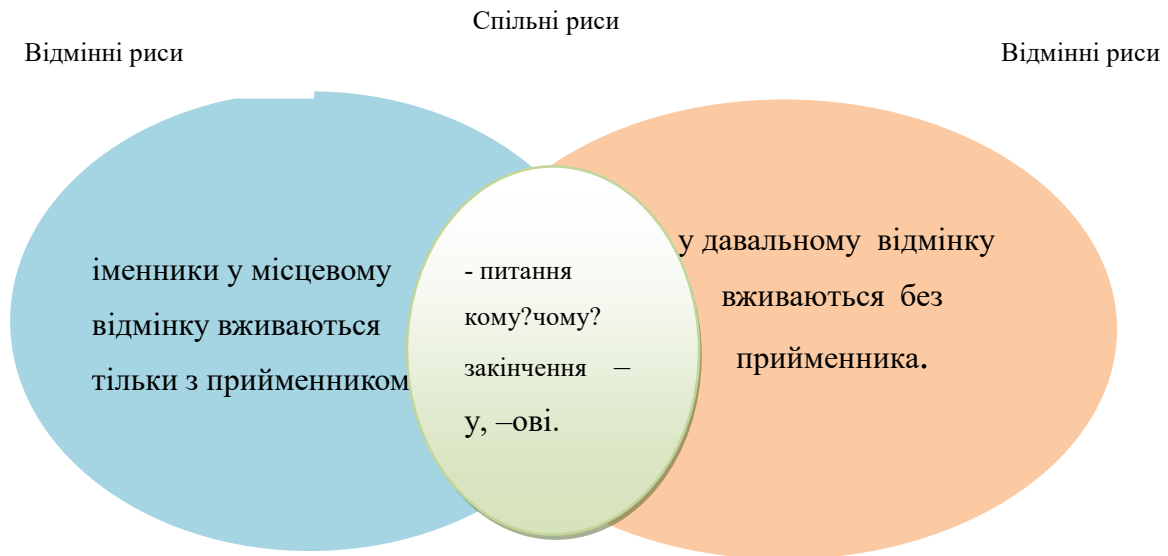
Чому Біблія не втратила цінності для сучасних людей	
1.Біблія – священна книга для християн.	1. Біблія написана мовою, яка використовувалася 1000 років тому.
2. Біблія – містить цікаві історії і для сучасної дитини.	2.Більшість Біблійних видань містять дрібний шрифт.
3. Біблія – містить мудрі поради.	3.Багато історій потребують серйозних тлумачень.
4. Вчить людським цінностям.	4.Величезний вибір для читання інших книжок.
5.Знайомить з історією і культурою стародавнього світу.	
Біблія – цікава і мудра книга, лише варто знайти адаптовану для сучасних дітей.	

Приєм «Кола Вена»

«Діаграма Венна» або «Кола Вена» — техніка графічного подання інформації, що виявляється при обговоренні двох ідей або текстів, між якими існують загальні та відмінні риси. Інформацію подано у вигляді двох або кількох кіл, які накладають одне на одне пропорційно до збігу/відмінностей, виявлених у процесі обговорення. Учитель пропонує тему для обговорення, порівнюючи її з іншою, вже відомою учням. Індивідуально, в парах або групах учні малюють кола і пишуть необхідний текст або слова. Частину кіл, які збігаються, можна виділити штрихом або кольором. На них пишуть аспекти збігу. Учні усно коментують усі випадки розбіжності в думках стосовно

3 клас. Українська мова. Тема: Відмінки іменників

Відмінювання іменників чоловічого роду в давальному і місцевому відмінках

3 клас. Людина і світ. При вивченні теми «Тварини. Різноманітність тварин» учні визначають і записують спільні та відмінні ознаки рослин і тварин.

2 клас. Людина і світ. При вивченні теми «Гриби» учні визначають і записують спільні та відмінні ознаки рослин і грибів.

Прийом «Кубування»

Метод навчання, який дозволяє полегшити розгляд теми з різних сторін. Використовується куб (довжина ребра 15-20 см.), на кожній стороні якого написано вказівку щодо напрямку мислення.

Українська мова. 4 клас. Тема: Закріплення та узагальнення знань про загальні та власні назви іменника

Назви – назви що таке іменник.

Поясни – поясни чому іменники відповідають на два питання.

Застосуй – наведи свої приклади власних і загальних іменників.

Проаналізуй – проаналізуй випадки написання власних назв.

Запропонуй – запропонуй речення, у якому загальний іменник можна поміняти на власний .

Оціни – оціни для чого тобі можуть знадобитися знання про іменник.

Прийом «Правильні – неправильні судження»

Познач значком «+» або розфарбуйте зеленим кольором правильні судження, а з якими не погоджуєшся червоним кольором, або постав значок «-». Прочитай твердження. Розфарбуй зеленим кольором кружечки біля тих тверджень, з якими ти погоджуєшся, і червоним - біля тих, які вважаєш неправильними.

- О Тварини, які мають шість ніжок належать до класу Комахи.
- О Акула, кит і дельфін належать до класу риби.
- О Ссавці вигодовують своїх малят молоком.

Прийом « Концептуальна таблиця»

З метою усвідомлення і осмислення знань застосовую цей прийом. Приклад використання прийому «Концептуальна таблиця» на уроці з математики в 3 класі під час вивчення теми «Чотирикутники» Пропоную учням заповнити таблицю, працюючи в групах. Потім провести обговорення й порівняння результатів.

Чотирикутник

Лінії порівняння	Прямокутник	Ромб	Квадрат
Малюнок			
Властивості сторін			
Властивості кутів			

Наприклад. 3 клас, на уроці «Людина і світ» учні складають та заповнюють таку таблицю:

Назви	Середовище існування	Особливості будови кореня	Особливості будови стебла	Особливості будови листя	Здатність до фотосинтезу	Розмноження	Представники
Папороть							
Хвойні рослини							

Приклад використання методу «INCERT»:

Розбір приклада за підручником методом маркування

+ – знаю	? – хочу запитати
– не знаю	! – можу навчити

$$360 + 200 : 2 - 5 : 1$$

Прийом «Есе»

Приклади. Есе (від фр. *essai* — спроба, нарис) — невеликий за обсягом прозовий твір довільної форми, що розкриває індивідуальні враження і міркування з конкретного приводу або питання. На мою думку, есе дійсно ідеально підходить до навчання учнів критично мислити. Есе сприяє розвитку в учнів соціального та емоційного інтелекту, готує їх до життя в суспільстві.

Літературне читання. 3 клас. Легенда про щастя. Що для тебе означає бути щасливим.

1). Бути щасливим - це коли тобі не потрібно нічого і у тебе є все. Ти допомагаєш усім і від цього тобі приємно. Робиш добрі справи таємно, не чекаючи у відповідь вдячності. Змога когось врятувати, комусь щось подарувати. Це тобі подобається, приносить задоволення і ти є щасливим.

2). Для мене щастя - це просто сидіти біля лісового багаття або озера, річки зі своєю прекрасною сім'єю. Щастя мати хорошу родину, добрих і вірних друзів. Багато часу проводити разом з ними. Це все, що мені потрібно, щоб відчувати себе щасливим.

Сінквейн

Один з ефективних методів у стадії рефлексії. У чому ж його ефективність і значимість?

- По-перше, його простота. Сінквейн можуть скласти всі.
- По-друге, у складанні сінквейна кожна дитина може реалізувати свої творчі, інтелектуальні можливості.
- Сінквейн є ігровим прийомом.
- Складання сінквейна використовується як заключне завдання з пройденого матеріалу.
- Складання сінквейна використовується для проведення рефлексії, аналізу та синтезу отриманої інформації.

Чотирикутник.

Багатокутний, рівний.

Креслимо, вимірюємо, аналізуємо.

Його вивчають на математиці.

Фігура.

Прийом «Метод прес»

(На будь якому етапі уроку)

Метод «Прес» використовують, коли виникають суперечливі питання і потрібно чітко аргументувати певну думку з проблеми, що обговорюється, та переконати інших у вашій правоті. Метод дасть можливість навчитися формулювати й висловлювати власну думку з дискусійного питання аргументовано, у чіткій і стислій формі, а також впливати на думку ваших співрозмовників.

Етапи методу прес:

— Висловлюю свою думку: «Я вважаю...»

— Пояснюю причину такої точки зору: «Тому що...»

— Наводимо приклад додаткових аргументів на підтримку своєї позиції: «... Наприклад...»

— Узагальнюємо, формуємо висновки: «Отже...», «Таким чином...»

Літературне читання. 3 клас. Матеріал: Євген Шварц «Казка про втрачений час» .

- Чи погоджуєшся ти з думкою чарівників про те, що «так улаштовано у світі, що від будь-якого нещастя людина може врятуватися»?

Метод «знаю — хочу дізнатися — навчаюсь»

Учитель повідомляє учням тему для вивчення. Учні розбиваються на пари і протягом 4—5 хвилин обговорюють одне з одним усе, що знають про тему. В цей час учитель креслить на дошці таблицю.

Учитель надає слово кожній парі і з її слів заповнює першу графу таблиці. При цьому він може редагувати інформацію. В тих випадках, коли учні не дуже впевнені в своїх знаннях, учитель записує інформацію в другу графу. Учитель пропонує учням разом шукати відповіді на запитання другої графи. Коли відповідь знайдено, її записують у третю графу. Учні читають текст (підручник, інше джерело) і формулюють відповіді на запитання або просто сповіщають нову інформацію. Це теж записують у третю графу. Учитель звертає увагу учнів на запитання з другої графи: в тому разі, якщо відповіді не знайдено, педагог пропонує інші джерела.

«Кошик ідей»

Протягом певного часу учні записують все, що вони знають по темі уроку. Потім відбувається обмін інформацією в парі або невеликій групі. Обговорення не повинно зводитися лише до зачитування інформації. В результаті повинна бути сформульована відповідь на конкретне запитання. Наприклад: що викликало розбіжності? З якого питання думки не зійшлися? Або навпаки: в яких фактах або поясненнях впевнені всі члени групи?

Потім групи по черзі «закидають в кошик» свої ідеї. Можна поставити попередню умову: не повинно бути повторів. На цьому етапі відсутня будь-яка критика і коментарі. Вони будуть дані самими учнями по ходу вивчення матеріалу або на стадії рефлексії. Таким чином «збирати в кошик» можна все, що завгодно: слова, терміни, формули ...

Вправа «Вчитель»

Для забезпечення успішності учнів у середній і старшій школі необхідно навчити їх детально переказувати тексти не лише художнього, а й наукового стилю. Починаючи з 2 класу сторінка Запам'ятайлика уроку «Навчаємось разом» містить статтю, призначену для переказу. Щоб забезпечити результативність запам'ятовування, діти опрацьовують текст, користуючись алгоритмом успішної роботи з текстом.

1. Читають текст від початку до кінця уважно та швидко. З'ясовують значення незрозумілих слів. Пошепки переказують собі прочитане.
2. Переглядають текст, підкреслюють олівцем те, що слід запам'ятати. Запам'ятовують підкреслене.
3. Переказують стільки разів, щоб запам'ятати. Складають та записують питання, яке поставлять своїм однокласникам.
4. Робота в парах

Переказують фрагмент своєму учневі (учениці). Ставлять складені запитання. Пропонують переказати прочитане.

При цьому вчитель звертає увагу дітей на те, якими словами вони похвалять своїх учнів.

Потім діти міняються ролями.

5. Вчитель пропонує учням відчувати себе в ролі вчителя, озвучивши відео фрагмент і поставивши питання до тексту.

Вправа «Броунівський рух»

Броунівський рух – хаотичний рух частинок. Тому діти, наслідуючи броунівський рух, хаотично рухатимуться по класу. Але кожна група дітей рухається у своїй визначеній зоні. Рух відбувається під супровід пісні «Годинники». Вчитель зупиняє музику і діти кожної групи шукають собі пару. Щоб краще зорієнтуватися, дітям прикріплено номери 1 або 2.

Розбившись по парах, діти з 1-им номером починають переказувати свій фрагмент тексту. По завершенню переказу ставлять питання за змістом тексту. Вчитель знову включає музику і діти рухаються кожен у визначеній території. Коли музика зупиняється, переказують і ставлять питання діти з 2-ми номерами.

Діти під музику повертаються до своїх робочих місць.

Дидактична спрямованість вправи:

1. Розвиток пам'яті.
2. Розвиток мовлення, вміння переказувати науковий текст.
3. Формування вміння працювати в парах, слухати своїх однокласників.

Конкурс «Найкраща дикторська група»

1. Вступ

На перших уроках разом з учнями з'ясовуємо такі питання:

- Хто такий диктор? (Діктор — ведучий новин, розважальних програм та інших видів подачі різної інформації у засобах масової інформації: на радіо, на телебаченні або при коментуванні будь-яких подій.)
- Чи сам працює диктор? (Йому допомагають люди, що присутні в студії, та ті, що лишаються за кадром)

2. Формування груп.

Кількість учасників, спосіб формування залежить від того виду подання матеріалу, що обере група.

3. Розподіл ролей і постановка завдань.

На початку роботи вчитель допомагає розподілити ролі в групі і пояснює завдання кожного учасника. В подальшому це робить керівник групи (режисер, продюсер, художній керівник...). Бажано, щоб групи були постійні і діти мали змогу побувати в кожній ролі.

При потребі вчитель може заздалегідь підготувати одну дикторську групу і показати її роботу як зразок.

4. Самостійна робота групи.
5. Показ «передачі» (презентація роботи групи).
6. Визначення найкращої дикторської групи.

Варіанти роботи дикторських груп.

Розповідь з відео супроводом.

Для цієї роботи потрібно 4 учасники:

1. Режисер, що розподілить ролі і буде допомагати у підготовці. Також режисер перевіряє готовність групи до виступу.
2. Перший ведучий, що зробить презентацію передачі.
3. Диктор, який безпосередньо подає матеріал під відео супровід.
4. Другий ведучий, який задає питання глядачам.

Інтерв'ю

Для цієї роботи потрібно 5 учасників:

1. Режисер.
2. Перший ведучий, що зробить презентацію передачі.
3. Кореспондент, який бере інтерв'ю.
4. Гість, що відповідає на питання кореспондента.
5. Другий ведучий, який задає питання глядачам.

Прес-конференція

Цей вид роботи схожий на інтерв'ю, але кореспондентів має бути декілька (3-4)

Ток-шоу

Для цієї роботи потрібно 5-6 учасників:

1. Режисер.
2. Перший ведучий, що зробить презентацію передачі та оголосить гостей студії (2 -3)
3. Гості, які на питання ведучого розповідають частину тексту.
4. Другий ведучий, який задає питання глядачам.

Кількість учасників в кожному виді роботи може варіюватися, в залежності від кількості учнів класу і розподілу їх на групи. Діти також можуть пропонувати свої варіанти роботи дикторських груп.

Робота в дикторських групах дає можливість в цікавій творчій формі переказувати науковий текст. Учні вчаться працювати в команді та відповідати за результат роботи всіх учасників. Розвивається їх мовлення, поповнюється словниковий запас та тренується вміння виступати перед аудиторією.

«Винахідницька задача»

Винахідницька задача – це вид творчої технічної задачі, у результаті розв'язання якої з'являється винахід – новий пристрій, речовина, спосіб досягнення технічної мети або використання відомих пристроїв, речовин, способів за новим призначенням. Винахідницькими вважають задачі, для розв'язування яких необхідно подолати закладені в них проблеми та протиріччя, а особливістю процесу їх розв'язування – необхідність усунення цих протиріч.

Алгоритм роботи над винахідницькою задачею

1. Уважно прочитай, зрозумій та проаналізуй текст задачі.
2. Вияви та сформулюй суперечність між реальним станом об'єкта й бажаним.
3. Сформулюй ідеальний кінцевий результат, тобто визнач найкращий результат, якого прагнеш досягти. Витрати мають бути мінімальними.
4. Запропонуй кілька варіантів досягнення ідеального кінцевого результату.
5. Обери найкраще рішення.

Для того, щоб робота була плідною, успішною створюємо певні правила.

1. Кожна думка цінна. (Не критикувати, не перебивати.)
2. Чим більше думок, тим ближче розв'язання.

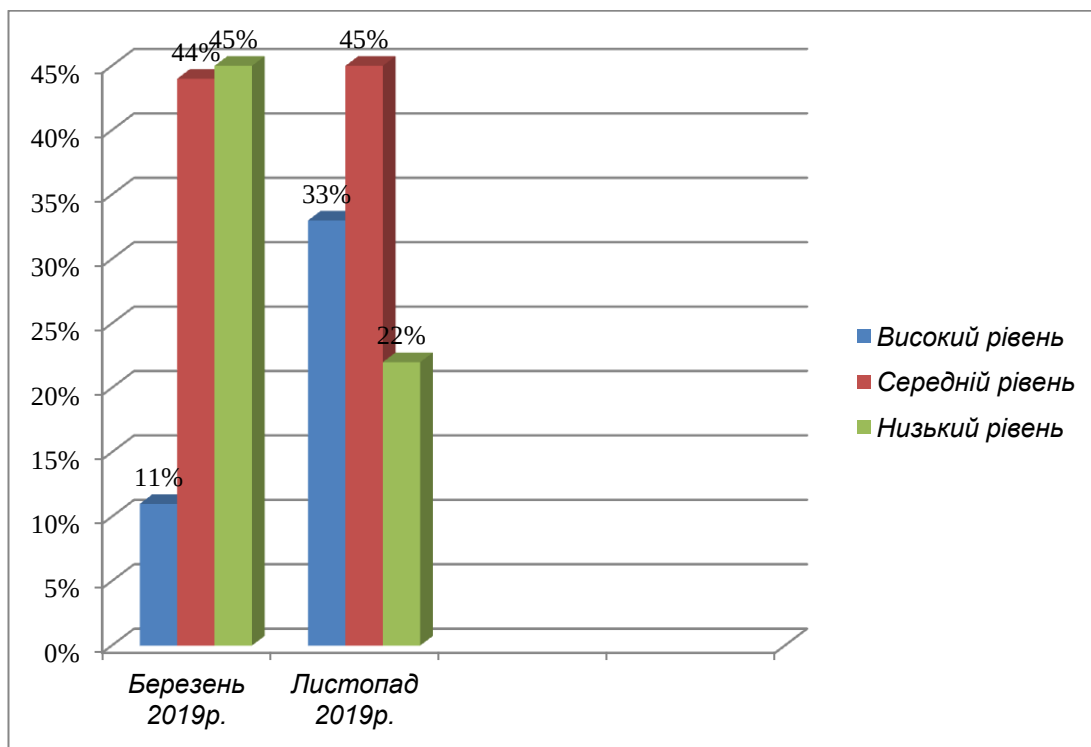
Ця вправа розвиває:

- вміння слухати один одного, користуватися ідеями, що висунула інша людина, доповнювати їх, збагачувати;
- шукати вихід із проблемної ситуації, налаштовує, що безвихідних ситуацій в житті не існує;
- обирати оптимальний результат серед багатьох;
- знайомить з реальними проблемами і життєвими ситуаціями, які виникають у людей різних країн.

Розробка логотипа для кафе, магазину

Діаграма. Порівняння результатів показників володіння дітьми технології розвитку критичного мислення

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2017. – № 38 – 39. – с. 380. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [Електронний ресурс] // № 988 - р від 14 грудня 2016 р. – Режим доступу: <https://законодавство.com/kabineta-ministriv-rozporyadjennya/rozporyadjennya-vid-grudnya-2016-98pro313012.html>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти» [Електронний ресурс] // № 688 від 24 липня 2019 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> > 688-2019-п
4. Освітня програма початкової школи для закладів загальної середньої освіти, що працюють за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» (2-4 класи). – Режим доступу : <http://intellect-ukraine.org>.
5. Нормативна база з питань реалізації науково – педагогічного проекту «Інтелект України» в закладах середньої освіти. – Режим доступу : <http://intellect-ukraine.org>.
6. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієвська. – Харків: «Основа», 2007. – 108с.
7. Розвиток критичного мислення засобами ІКТ. – Режим доступу :: <https://sites.google.com/site/mkiktkm/razberemsa-v-ponatiah-1/kriticeskoe-myslenie>
8. Ярош Г.О., Седова Н.М. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення. – Х.: Основа, 2005. – 240 с.
9. Корінько Л.М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій. - Х. : Вид. група «Основа», 2010. - 95 с.
10. Кроуфорд А., Саул В., Метью С., Маклінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. – К.: «Плеяда», 2006.– 220 с.

11. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок та інтерактивні технології навчання. – К.: А. С. К., 2004. – 328 с.
12. Пометун О. І. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи / О. І. Пометун, І. М. Сущенко.– Київ, 2017. – 96 с.
13. Родигіна І. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: «Основа», 2005.
14. Телячук В.П., Лесіна О.В. Інноваційні технології в початковій школі. – Харків: «Основа» ПП «Тріада+», 2007. – 233 с.
15. Тягло О. Критичне мислення: Навчальний посібник. – Х.: ВГ «Основа», 2008.
16. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект: Посібник для вчителів і студентів. – К.: СПД Богданова А.М., 2007.
17. Малафіїк І.В. Дидактика. Навчальний посібник. – К.: «Кондор», 2009р. – 406с.

ІНТЕРНЕТ – ДЖЕРЕЛА

<http://www.lycem-do-dytny.com/interaktyvni-metody-navchannia>

<http://osvita.ua/school/technol/6630/>

